

ÖNSÖZ ISTA ULUSLARARASI TİYATRO ANTROPOLOJİSİ OKULU

Her araştırmacı eşesli sözcükleri tanıy ve onları ben-
Lzeşik durumlarla karıştırmaz. Örneğin kültürel antro-
pologijden başka hukuk antropolojisi, felsefe antropo-
lojisi, fiziksel antropoloji ve paleoantropik antropoloji
vardır. ISTA'da "antropoloji" deyiminin kültürel antropo-
loji anlamında kullanılmadığı, ISTA'nın çalışmasının ör-
gütlenmiş bir gösterim durumundaki insana uygulanan
yeni bir araştırma alanı olduğunun ayırımı yinelenerek
vurgulanır.

ISTA'nın çalışması ile kültürel antropoloji arasındaki
tek yakınlık, görünür olanın (kendi geleneğinin) sorgulan-
masıdır. Bu bir yer değiştirme, bir yolculuk, bir yön de-
ğiştirme stratejisi anlamına gelir. Bu da insanın kendi kültü-
rünü daha kesin bir biçimde anlamasına olanak verir. Ya-
bancı gibi görünenle yüzleşme yoluyla insan kendi görme
biçimini eğitir, hem katılımcı hem de kopuk hale getirir.

Bu yüzden yanlış anlamalardan kaçınalım. Tiyatro
antropolojisi, kültürel antropoloji örneklerinin tiyatro ve
dansa uygulanmasını olanaklı kılan örgütlenme düzeyleri
ile ilgili değildir. Geleneksel olarak antropologların ince-
lediği kültürlerin gösterim olgularının araştırılması de-
ğildir. Tiyatro antropolojisi gösterimin antropolojisiyle de
karıştırılmamalıdır.

Yineleyelim. Tiyatro antropolojisi insanın örgütlen-
miş bir gösterim durumunda fiziksel ve zihinsel varlığını
kullanırken, gündelik yaşamdakinden başka olan ilkelere
göre davranışının incelenmesidir. Bedenin bu gündelik
dışı kullanımına teknik deriz.

Gösterimin kültürlerarası bir çözümlemesi, oyuncu
çalışmasının üç değişik örgütlenme düzeyini yansıtan üç
yönün birbiri içinde erimesinin sonucu olduğunu ortaya
koyar: 1) Oyuncuların kişilikleri, duyarlılıkları, sanatsal
zekaları ve sosyal kişilikleri, onları tek ve bir defalık ya-
pan tüm özellikleri. 2) Oyuncunun bir defalık kişiliğinin
içinde belirlediği geleneksel, toplumsal, tarihsel bağlam-
ların özellikleri. 3) Fizyolojinin gündelikdışı tekniklere
göre kullanımını. Bu tekniklerin üzerine kurulu olduğu,
hep yinelenen ve kültürlerarası ilkelerini, Tiyatro Antro-
polojisi, anlatım öncesi alan olarak tanımlar.

Yönlere ilk bireyseldir. İkincisi, aynı gösterim tü-
rüne ait olanların tümüne ortaktır. Sadece üçüncüsü her
çağ ve her kültürden oyuncuları ilgilendirir. Buna göste-
rimin biyolojik düzeyi diyebiliriz. İlk iki yön anlatım ön-
cesinden anlatıma geçişi belirler. Üçüncüsü, değişmeyen
aynıdır. Çeşitli bireysel, sanatsal ve kültürel değişkenlerin
altını çizer.

Oyuncunun biyolojik düzeyinde sürekli ortaya çıkan
ilkeler, çeşitli oyunculuk tekniklerine olanak verir. Bunlar
oyuncunun sahne varlığı ile dinamizminin belirli kulla-
nımlarıdır.

Belli bazı fizyolojik etmenlere uygulandığında (ağır-
lık, denge, omurganın duruşu, uzam içinde gözlerin yö-
nelişi) bu ilkeler, anlatım öncesi organik gerilimler üretir.
Bu yeni gerilimler değişik bir enerji niteliği üretip yayar,
bedeni "tiyatral" bakımdan "kararlı", "canlı" yapar ve
oyuncunun sahne "varlığı" ya da sahne *bios*'unu gösterir,
herhangi bir kişisel anlatım biçiminden önce izleyicinin
ilgisini çeker. Bu apaçık biçimde kronolojik bir "önce" de-
ğil, mantıksal bir öncedir. İzleyici açısından ve gösterim
içinde çeşitli örgütlenme düzeyleri birbirinden ayrılır.
Ancak soyutlama yoluyla çözümleyici bir araştırma duru-
munda ve aktör ya da dansçının yaptığı teknik kompozis-
yon çalışması sırasında ayrılabilirler.

ISTA'nın çalışma alanı, bedenin bu gündelik-dışı kul-
lanımının ve bunların aktör ya da dansçının yaratıcı ça-
lışmasına uygulanma ilkelerinin incelenmesidir. Buradan
mesleki pratik düzey üzerinde çok büyük etkileri olan bir
bilgi genişlemesi çıkar. Genelde deneyimlerin aktarımı
teknik bilginin sindirilmesiyle başlar. Oyuncu öğrenir ve
kişiselleştirir. Sahne *bios*'unu yöneten ilkeleri bilmek, ki-
şinin bir teknik öğrenmesinden çok, öğrenmeyi öğrenme-
sini olanaklı kılar. Bu, uzmanlaşma tekniğinin sınırlarını
aşmayı seçen ya da seçmek zorunda olanlar için olağā-
nüstü önem taşır.

Batı'da gösterim araştırmaları çoğunlukla kuram ya
da ütopyalara odaklanarak oyuncunun sorunlarına uy-
gulamacı bir yaklaşımı dışlamıştır. ISTA bu "uygulamacı
alan"a belirli disiplin, teknik ya da estetik uzmanlaşma-
ların ötesine geçme amacıyla ilgisini yöneltir. Bu, tekniği
değil de tekniğin ötesine geçmeden önce sahip olunması
gereken tekniğin sınırlarını anlama sorunudur.

Eugenio Barba